

Az *Új Írás* művészeti szerkesztője lesz, így grafikával, könyv-illusztrációval kezd foglalkozni. Kétszer nyeri el a világ legszebb könyve díjat (Lipcse, Frankfurt). Számos díj, kiállítás, siker kíséri Párizstól Londonig, Bolognától Sydneyig. A magyar könyvnyomtatás 500. évfordulójára kéri föl bélyegtervezésre. Egy új hang jelent meg a pangó magyar bélyegtervezés piacán. Jókor, mert a Soprontól Nyíregyházáig „világhírű” magyar bélyeg a különböző szocialista trükkökkel teljesen lejáratotta magát. Kass János megbízása magyar gyógyszer-reklámnak indult, de már az első bélyegtervénél sorozat lett belőle: *Az orvostudomány úttörői* (Hippokratész, Pare, Semmelweis stb.). 1988-ban az Európai Filatéliai Művészet Nagydíját megnyerte Párizsban. A következő évben Szocfilex blokkja Olaszországban a Nemzetközi Nagydíjat is elnyer. Ezek után a számítógép kelti fel érdeklődését. A komputer által modellezett Fejformánál a cél az, hogy személyiségét elvezítve a lényeg közvetítésére alkalmassá váljon. Alapséma, amibe bele kell dolgozni a mondanivalót. Olyan, mint egy fehér papír, csak három dimenzióban. A fejek formáját számítógépen kísérletezte ki, majd animációs filmet készített belőle Londonban. Ez volt az első számítógéppel készült animációs alkotás Európában, *Dilemma* címen. Mit mond erről Kass János? „A komputer fémes, élettelen, az agyműködést képezi csak le. A lélek hiányzik belőle. A gép sterilítása monotonná válhat. A gép nem szentimentális. Képzett kezekben humánus, játékos gondolatokat rögzíthet. Én a szépet és a harmóniát keresem” – mondotta – és kilépett a számítógépből. Szerinte még nincs meg a komputer Leonardója. „Minek száguldani rakétán – kérdi –, ha vitorlázógéppel lebegni is lehet?”

Mit mond erről Juhász Ferenc, a barát? „Kass János gyötrelmének és töprengéseinek, örömeinek léttel telt kelyhei, világgyomrok, halál-villanykörték, hirdessétek az élet érdemét.”

És milyen alapokról indult? Szerencsés ember. Szegeden szenzibilis kisgyermekként irigylésre méltó helyzetben van. Móra Ferenc viszi ki bricskájával az általa feltárt avar temetőhöz. Ma is érzi örökön égő szivarfüstjét, és szorongását a fehér koponyáktól. Móríc Zsigmond hatalmas óralánca vonzotta, mint egeret a sajt. Juhász Gyula kíséri őket haza édesanyjával; és Vaszary János színes krétáját elcsenve firkálta össze a múzeum falát, majd a szülői pofonok után folytatta máshol – vasalószénnel. Hát mi ez, ha nem az aranykor!

ZÁRSZÓ: „A mi korunk menedzsereket, jó értelemben vett technokratát igényel, de igényel álmodni tudókat is, akik a rakétát új pályára állítják” – mondja. Aki fotóira kíváncsi, az láthatja a „Kárpátia” ház II. emeletén a fényképészek kiállítótermében. A fotókon: Lengyel Lajos tipográfus, Amerigo Tot, Huszár Zoltán, Illyés Gyula, Juhász Ferenc, Kondor, Kassák stb. Együtt mentünk a megnyitóra. A rendezők zavartan álltak, kezükben a képcédulákkal: nem tudták, hogy ki kicsoda. „Sic transit gloria mundi”.

Most zárjam ilyen pesszimistán? – Nem, inkább Kass versben moralizálva:

„Kopogtat a harkály
Röppen a cinke itt az ablakom alatt a fán
Üzenet ez is, üzenet az is.
A Tisza árad, majd apad, teszi a dolgát,
Hát tedd te is
Tedd te is – magad is”

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Vén Zoltán

KÉPZŐMŰVÉSZEK ÉS ALKOTÁSAIK FERY ANTAL KISGRAFIKÁIN

Száz évvel ezelőtt 1908. június 12-én született Szerencsen *Fery Antal* grafikusművész. Az 1994-ben elhunyt mester emlékét szülővárosában mozaikképei, barátainál festményei őrzik, de művészete igazában a fametszet-technikában teljesedett ki. Két és félezerre tehető kisgrafikai alkotásai, melyeket mint ex libris és alkalmi grafikát őriznek a gyűjtők itthon és külföldön egyaránt. Szülővárosa múzeumának Fery-emlékszobájában e munkásságáról meggyőző képet kaphatnak a látogatók.

Kisgrafikáinak alkotásjegyzéke már élete során folytatódásgosan, több füzetben megjelent. Ezek kötetbe foglalása, az adatok egységes szempontok szerinti felülvizsgálata a művész leánya, *Bánki Veronika* érdeme, aki mindezeket 2006-ban pompásan illusztrált kötetben a Megyei Múzeumigazgatóság égisze alatt megjelentette.

A közel 200 oldalas alkotásjegyzék jelentőségét több európai exlibris-szaklap méltatta már és az nélkülözhetetlen forrásmunka lett a fametszés történetének kutatói számára. A kiadvány nyomán máris értékes cikkek születtek meg, melyek a mű tartalma által felvetett kérdésekre adnak ismereteinket gyarapító válaszokat. Ez alapján láthatott napvilágot *Király Zoltán* lapunkban 2006-ban közölt alapos írása, mely a jegyzékből kimaradt, lappangó, vagy az alkotó által „átkeresztelt” lapokat tekintette át. Ugyancsak a Fery-alkotásjegyzék adta az indítékot *dr. Arató Antal* számára, hogy 2007-ben a KISGRAFIKA 3. számában cikket közöljön a művész által könyvtáraink részére készített, szám szerint 85 fametszetű ex librisről.

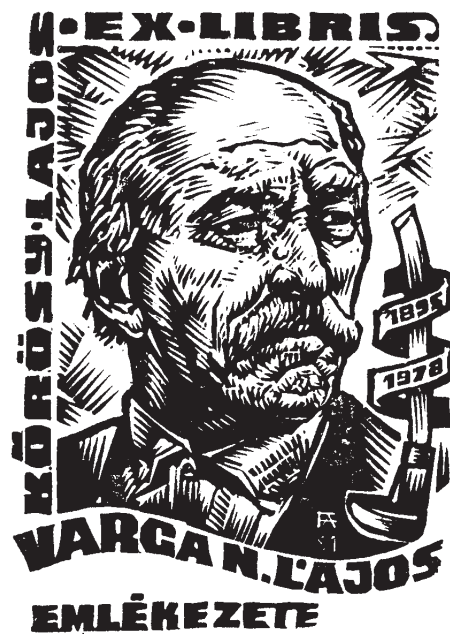
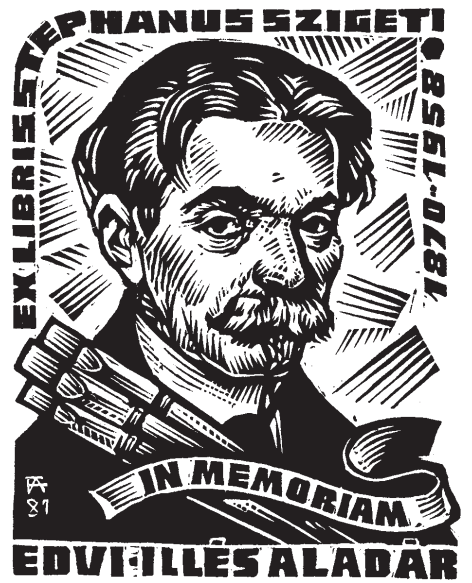
Szintén ebből a kimeríthetetlen forrásból merített e cikk írója is, amikor számba vette Fery Antalnak a művészeti alkotásokat, valamint képzőművészeink arcképét ábrázoló kisgrafikáit.

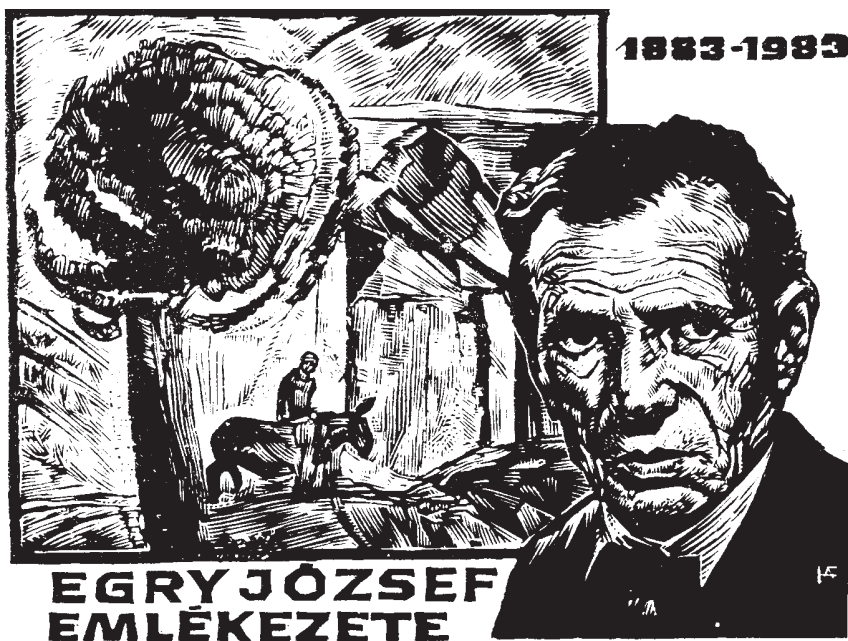
Elsőként azokat a MŰALKOTÁSOKAT említjük meg, melyek a művész kisgrafikáin szerepelnek. Valamennyi lap köztéri szobrot ábrázol és a 70-es években készült. Ismertségük miatt ezek képét nem közöljük, csupán az alkotásjegyzék opuszszámával könnyítjük meg a tájékozódást.

A szép szobrok városának, Székesfehérvárnak egyik ékesége az az Ohman Béla által kőbe faragott szobor, mely a gótikus Szent Anna-kápolna előtt áll. Az egykori diplomata-tudós, Kálmáncsehy szoborban elképzelt alakját Fery Antal két különböző látószögéből nézve metszette a nyomódúcba 655. és 963. opuszszámú ex librisén. Az egykori koronázó városnál maradvány meg kell említeni a hely másik ékességét, a Sidló Ferenc által mintázott bronz Szent István-lovasszobrot, mely az 1152. sorszámú fametszeten szerepel.

Ugyancsak országalapító királyunkat látjuk Fery Antal két további kisgrafikáján is, melyek a 742. és 857. sorszámot viselik. Ezeket Stróbl Alajos alkotása, a Halászbástyán álló, sokszor reprodukált lovasszobor sziluettje látható, ugyancsak két különböző nézetből fába metszve.

1971-ben a művészt olyan kisgrafikák készítésére kérték fel, melyek budapesti látképeket ábrázolnak és 18×5 cm-es méretüknél fogva könyvjelzőként voltak használhatók. Az esztendő hónapjait idéző, 12 darabos sorozatban a Hilton szálló melletti Julianus-szobor (Antal Károly alkotása), a Gellért-hegyi Szabadság-szobor (Kisfaludi Strobl Zsigmond), a Kossuth téri Rákóczi-szobor (Pásztor János) és az azóta „detronizált” Osztaypenkő-szobor (Kerényi Jenő) látható. Op. számuk a fenti sorrendben 737, 738, 739, 745.

Az említett könyvjelző-sorozat egy további lapján Zala György alkotása, a Millenniumi emlékmű központi szoborcsoportja szerepel. A 743. számú fametszet alig néhány vésővonással jeleníti meg a vezérek lovas csoportját és az oszlopon álló arkangyalt. Végül, de nem utolsó sorban, mintegy megkoronázva ezt a galériát, Fadrusz János kolozsvári Mátyás-szobrát idézte lapján Fery Antal. Az erről 1987-ben készült 1837. számú ex librist a mester zseniális metszőkészsége a szobor méltóságához illő grafikává emelte.

E cikk megírását az a szándék vezette, hogy az életmű-katalógus alapján elsőként vegyük számba a szobrok mellett Fery mester MŰVÉSZPORTRÉIT is, valamennyi ilyen alkotás képét közölve. (Ezért a szövegrészben nem történik említés az opus-számról, hanem az az illető kép alatt található.)

Igen korán, még 1965-ben metszette meg a művész *Németh Kálmán* könyvjegyet, mely Fery első ilyen jellegű kisgrafikája volt. A lapon szereplő szobrászművész, a faragás mestere, Fóton élt, emlékháza ma is őrzi munkáinak tekintélyes részét. Az ex libris alkotója jó stílusérzékkel utalt az életműre, amikor barátja arcképét „képesfa” módjára, csonkolt fatörzsön örökítette meg, a faragás szerszámjainak kíséretében.

Kilenc év telt el ezután és a művész már túljutott az ezredik kisgrafikáján is, amikor átütő erejű művészportré-sorozata elkezdődött. Ezeket a fametszetű könyvjegyeket egy-egy gyűjtő kezdeményezte, évfordulókon a megemlékezés szándékával, vagy csupán az ábrázolt alkotó iránti tisztelete jeléül. Az 1974-ben készült könyvjegyen *Aba Novák Vilmos* festőművész arcképét látjuk. A megrendelő Jászszentandrason élő gyűjtő volt. Községe templomában festette 1933-ban *Aba Novák* első freskóját, mely akkoriban újszerűsége miatt vihart kavart, mára azonban a nemzet közkinccse lett.

A készítés időrendjében haladva az 1978-as év termékei között találjuk a *Munkácsy*-portrés könyvjegyet. A keletkezés éve és a festőnek a grafikán szereplő életrajzi adatai között nincs összefüggés, így létrejöttének oka a gyűjtő művészetszeretetének tulajdonítható. Ugyanebben az esztendőben volt *Egry József* születésének 95. évfordulója. A „Balaton világának” festőjéről ez alkalommal Tapolca város könyvtárosai emlékeztek meg, hiteles értékű portré-könyvjegyükkel.

Egyesületünk korai éveinek ismert, jellegzetes személyisége volt Szigeti István, a neves numizmata, aki két művészportrés kisgrafikával is szerepel a sorozatban. Az egyik *Finta Sándor* emlékére készült, születésének századik évfordulójára. Az Amerikában élt szobrász műveit Túrkeve városra hagyta. A másik „in memoriam” lap a Képzőművészeti Főiskola egykori tanárára, a szelíd alföldi tájak ihletett akvarellfestőjére, *Edvi Illés Aladár*ra emlékeztet.

A ma is tevékeny gyűjtőink közül meg kell említeni *Kőrös Lajos* nevét, aki négy művészportrés kisgrafikával szerepel az életmű katalógusban. Kettő közülük 1981-ben készült. Az egyik *Kosztka Józsefet* az Alföld festőjét idézi. A másikon *Varga Nándor Lajos* főiskolai tanár drámai hangvételű arcképe látható. A grafika történetéről szóló mívés kötetek megalkotója egy ideig a KBK elnöki tisztét is betöltötte. (Egy további arcképes alkalmi grafika az alkotásjegyzékben az 1000. sorszám alatt szerepel. Ez V. N. L. 80. születésnapjára készült.)

Csúcs Ferenc szobrászművész arcvonásait Fery Antal 1983-ban metszette fába. Lapján az idős mester szép feje bal profilban látszik, ahogyan néhányunknak még emlékezetében él, hiszen elhunytáig egyesületünk tagja, összejöveteleink résztvevője volt. *Egry József* születésének 100. évfordulójára

készült a festőről az az egyedülálló, fekvő formátumú fametszet, melyen az alkotó arcképe mellett egy festménye is látható. A kisgrafika az Egry-képek sajátos ecsetvonásainak bravúros érzékeltetésével emlékezteti a nézőt a badacsonyi emlékműzeum Szamaras ember c. festményére is.

Stettner Béla 1984-ben elhunyt grafikusművészünk a KBK létrehozója és élete végéig művészeti vezetője volt. Az emlékére készült, szinte pillanatfelvételnélkül ható fametszet élete delén jeleníti meg arcvonásait. Kitűnő diplomáciai érzékének köszönhető, hogy gyűjtőink immár közel fél évszázados társulása – cserekapcsolatainak támadhatósága ellenére – átélte a kommunizmus évtizedeit. *Csontváry Koszka Tivadar* arcképét – remekbe készült önarcképe nyomán – sokan festették, mintázták már meg. Ezért nem kis feladat volt a grafika nyelvén róla újat mondani. A KBK egykori titkára, dr. Vida Klára részére 1985-ben készült fametszet szerény, 98×75 milliméteres mérete ellenére meggyőző erővel szól a nézőhöz.

A mérnöknek készült, de római és párizsi útja után teljesen a festészetnek élt *Endre Béla* alkotásai szinte kizárólag az Alföldhöz kapcsolódnak. Így nem meglepő, hogy arcképe neves szegedi gyűjtő ex librisén szerepel. Az ottani kisgrafikai élet fáradhatatlan szervezője, Rácz Mária lapja a Szegedi Panteon sorozatnak egyik darabja. Az országban egyedülálló módon ezzel a sorozattal emlékeztettek a kisgrafika-barátok a város kultúrájának kiválóságaira.

Az alkotások időrendjében e helyen kell megemlékezni az előbbieken már említett *Kőrös Lajos* gyűjtő két további, 1986-ban készült könyvjegyeről. Közel egy évtizeden át volt tanára a Képzőművészeti Főiskolának *Boldizsár István* festőművész. Élete utolsó műterme a budapesti Nagymező utca 8. számú házában volt, melyen több emléktábla őrzi az ott élt alkotók nevét. Festményeit Orosháza múzeuma őrzi. A gyűjtő negyedik, ugyancsak a festészet nagyjaira vonatkozó lapján *Nagy Imre* portréja szerepel. A Csikszögödön született, de művészdiplomáját Budapesten szerzett festőművész a húszas évektől Erdélyben élt, ahol a táj szellemiségét tükröző, varázslatos piktúrát teremtett. Számos képét őrzik Marosvásárhelyen.

Fery Antal művészportré-sorozatának időrendben utolsó lapja 1987-ben készült a nemrég elhunyt dr. Krier Rudolf felkérésére. A Szegeden élt és lapjával a Szegedi Panteont gyarapító gyűjtő markáns egyénisége volt a kisgrafikagyűjtők helyi csoportjának. A jogi diploma mellett – családja iparához igazodva – kitanulta az egyenruha-szabó szakmát is. Sokirányú érdeklődésével kiterjedt levelezést folytatott. Tekintélyes gyűjteményének itt bemutatott darabján *Dinnyés Ferenc* arcképe látható. A festő Budapesten született, de Szegeden élt és ott is hunyt el. Több képét őrzik a szegedi Móra Ferenc Múzeum.

A Fery Veronika által új életre keltett alkotásjegyzék ékes dokumentuma Fery Antal sokoldalúságának. A művész ugyanis stílust teremtett lapjaival, amikor történelmünk nagyjaira, évszázados műemlékeinkre, vagy a természet értékeire emlékeztetett bennünket. Sajátos a hangvétele minikönyveinek és szülőföldje, a Hegyalja ízeit, illatát érezhetjük szőlős-boros ex librisein. Írásunkban most csokorba szedett művészportréi e kimeríthetetlen kincstár maradandó értékű darabjai.

Soós Imre

Az Egyesület internetes honlapja
www.kisgrafika.hu néven érhető el.